

zo 25 okt 2020
11.00 & 14.00 Concertzaal

JOS VAN IMMERSEEL

De jonge Beethoven

— CONCERT —
— GEBOUW —
— BRUGGE —

Biografie

Jos van Immerseel (BE) studeerde piano, orgel, zang en orkestdirectie en verdiepte zich als autodidact in organologie, retoriek en de historische pianoforte. Deze interesses leidden hem naar de oude muziek, de oprichting van een eigen ensemble (Collegium Musicum, 1964-1968), klavecimbelstudies bij Kenneth Gilbert en een overwinning in het eerste klavecimbelconcours van Parijs (1973). Vandaag geniet hij wereldwijd erkenning als solist en kamermusicus en is hij te horen op de belangrijkste internationale concertpodia. Parallel maakte van Immerseel carrière als dirigent, sinds 1987 van geesteskind Anima Eterna Brugge. Hij bouwde een collectie historische klavieren uit, overtuigd dat de instrumenten die een componist heeft gekend de sleutel zijn tot een correcte voordracht. In 2010

ontving van Immerseel de Carrièreprijs van de stad Bremen, in 2018 volgde de Klara Carrièreprijs. In 2019 overhandigde Sven Gatz, toenmalig viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Cultuur, hem een ereteken voor een leven vol verdienste voor de Vlaamse klassieke muziek. In juni 2020 kwam zijn nieuwe album (alpha classics) uit met klaviermuziek van de jonge Beethoven, geschreven tussen 1795-1804.

HUISARTIEST

ANIMA ETERNA BRUGGE

'Het Concertgebouw is sinds de opening een echte thuishaven, waar we het beste van onszelf geven.'

Lees alles over ons huisorkest Anima Eterna Brugge en onze andere huisartiesten op concertgebouw.be/huisartiesten

Uitvoerder en programma

Jos van Immerseel: Walter-pianoforte (kopie Christopher Clarke)

11.00 Concertzaal

Ludwig van Beethoven (1770-1827)

Klaviersonate nr.9 in E, opus 14 nr.1 (1799)

- Allegro
- Allegretto
- Rondo: allegro comodo

Klaviersonate nr.10 in G, opus 14 nr.2 (1799)

- Allegro
- Andante
- Scherzo: allegro assai

Rondo in G, opus 51 nr.2 (1800)

- Andante cantabile e grazioso

Sonate quasi una Fantasia nr.14 in c

'Mondschein', opus 27 nr.2 (1801)

- Adagio sostenuto
- Allegretto
- Presto agitato

14.00 Concertzaal

Ludwig van Beethoven (1770-1827)

Marcia funebre sulla morte d'un Eroe, uit Sonate nr.12, opus 26 (1801)

Grande Sonate 'Pastorale' nr.15 in D, opus 28 (1801)

- Allegro
- Andante
- Scherzo: allegro vivace
- Rondo: allegro ma non troppo

Andante in F, WoO57 (oorspronkelijk deel uit *Waldstein-sonate*, opus 53, 1803)

Klaviersonate nr.18 in Es, opus 31 nr.3 (1802)

- Allegro
- Scherzo: allegro vivace
- Menuetto: moderato e grazioso
- Presto con fuoco

Met de steun van Piano's Maene

KLAVIER

Rijpe werken van een dertiger

Jos van Immerseel en zijn orkest Anima Eterna Brugge staan al decennialang vol energie op de bres voor het 'juiste' instrument, vrij vertaald: een instrument dat het verhaal van de componist mee kan vertellen, een werktuig dat ons iets kan leren over de muziek, een pad naar een klankesthetiek van toen. Lees hieronder van Immerseels verslag van zijn lange, vruchtbare zoektocht naar een ideaal Beethovenklavier.

In mijn geboortestad Antwerpen staat een Weense pianoforte (Hammerflügel) van Conrad Graf, gemaakt in 1826. De vleugel wordt bewaard in Museum Vleeshuis en werd prachtig gerestaureerd door de gereputeerde bouwers Adlam en Clarke. In 1974 werd het instrument opgeleverd, en vanaf toen kon ik het ook zelf bespelen, zoveel ik maar wou. Een wereld ging open: een vederlicht klavier, oneindige klankkleuren, grenzeloze dynamiek ... Het was alsof ik opnieuw piano leerde spelen terwijl ik grasduinde in het Weense repertoire van onder meer Schubert en Beethoven. In 1979 maakte ik op dit instrument een plaatopname voor CBS met Schubertwerken uit 1827 en 1828, waarin ik de componist echt hoorde fluisteren. In 1983 maakte ik op hetzelfde instrument een opname voor Accent met Beethovens *Sechs Bagatellen* uit 1824, maar ook met werk uit 1801/03. Ik vond het verrukkelijk! Maar langzaam groeide het besef dat de vroege werken op deze vleugel toch niet zo goed werkten. In 1988 mocht ik dan samen met Jaap Schröder alle vioolsonates van Beethoven opnemen bij Deutsche Harmonia Mundi. Bij de laatste sonates voelde ik mij goed, maar bij de vroegere stak de twijfel weer op. Hoe kon dat? Ik bespeelde toch een prachtige Weense vleugel uit 'de vroege romantiek'; op het 'juiste' instrument zogezegd?

In hetzelfde jaar ontving ik een nieuwe vleugel van Christopher Clarke, een minutieuze kopie van een instrument van Anton Walter van omstreeks 1800. Dat instrument was dus maar een kwarteeuw ouder dan de Graf, maar mij leek het wel een eeuw! Mijn besef groeide dat de pianobouw in Wenen tussen ca. 1790 en 1825 revolutionair was geëvolueerd! De grootte van het klankbord en de kast, de besnaring, de demping, de tessituur van vijf octaven naar zes en half, de registers, de overgang van kniehefbomen naar pedalen, enzovoort. Ik probeerde de vroege Beethovenwerken te spelen op deze vijftaalfvleugel en stond perplex. Alles viel op zijn plaats, van de diepste diepte tot de hoogste hoogte. Ik luisterde terug naar mijn oudere Graf-opnamen en hoorde nu pas dat Schubert en Beethovens late bagatellen perfect werkten op de Graf, maar de *Pathétique* en de *Mondschein* kwamen mij bevreemdend over; ze klonken als een verdraaide waarheid, en dus als een verzwakking.

Toen we enkele jaren later met Anima Eterna Brugge de volledige cyclus Beethovensymfonieën opnamen voor Zig-Zag Territoires Paris (en ondertussen opnieuw uitgebracht op het label Alpha) werd ik met hetzelfde fenomeen geconfronteerd. Van tal van goede collega's hoorde ik dat ze met gelijkaardige problemen te maken hadden. Intussen kon ik ook de vioolsonates opnieuw opnemen met Midori Seiler, op mijn Walter-facsimile (Zig-Zag Territoires Paris, 2011). Hoewel ik met plezier teruggedacht aan de opnamen met Schröder, viel ook hier weer alles op zijn plaats.

Uit al deze ervaringen leerde ik dat ik moest blijven graven en altijd opnieuw proberen te weten te komen hoe men 'vroeger' dacht of, in dit geval, hoe Beethoven zelf dacht. Natuurlijk is het onmogelijk exact uit te pluizen wat er in zijn hoofd en oren omging, maar een glimp ervan kunnen we door intensief bronnenonderzoek zeker opvangen. Al moeten we voorzichtig zijn, want vele oude en recente geschriften over Beethoven bevatten al te vrije interpretaties en zelfs regelrechte fabels. Zelfs de 'moderne' Urtex-uitgaven houden over het algemeen weinig rekening met de oorspronkelijke instrumenten en 'vertalen' veel indicaties uit de handschriften en eerste drukken naar hedendaagse 'conventies'.

Juist daarom is het ook zo interessant om bijvoorbeeld in de brieven van en aan Beethoven te duiken. Daaruit blijkt geregeld dat Beethoven heel streng was bij het correct uitgeven en uitvoeren van zijn werk. Aan de violist Schuppanzigh schreef hij bijvoorbeeld dat de man weliswaar prachtig gespeeld had, maar dat het wel duidelijk was dat hij geen componist was. Als Ries bij hem pianoles nam en een verkeerde noot aansloeg, zei Beethoven meestal niets, maar als 'de leerling' het karakter van het werk verkeerd begreep, werd Beethoven woedend. Aan Czerny zei hij ooit dat hij geïrriteerd was, alhoewel Czerny goed gespeeld had, maar dat een componist zijn muziek nu eenmaal liever hoort zoals ze geschreven is. Een transcriptie voor strijkinstrumenten bij Breitkopf van een pianosonate keurde hij compleet af; zoiets moest volgens hem door een echte meester gedaan worden, zoals Mozart dat bijvoorbeeld kon. En zo zijn er tientallen anekdotes.

'Alles viel op zijn plaats, van de diepste diepte tot de hoogste hoogte.'

Beethoven volgde nauwkeurig de evolutie van de Weense instrumenten tijdens zijn leven. Voor elk nieuw type schreef hij nieuwe muziek in een nieuwere stijl. Daarbij toonde hij maar weinig interesse voor de toenmalige Franse of Engelse instrumenten, zelfs niet als hij die als geschenk ontving. Dat is ook heel begrijpelijk, want de (zogenaamde) *Mondschein-sonate* bijvoorbeeld klinkt op Franse en Engelse instrumenten uit Beethovens tijd helemaal niet als 'een nachtscène, waarbij uit de verre verte een klagende stem van een geest te horen is'. Nochtans was dat de beschrijving die Czerny – toch Beethovens trouwste leerling – aan dit werk gaf. Uiteindelijk zit alles vervat in een opmerking die Beethoven in 1810 aan Streicher schreef: 'Het is mijn devies op een goed instrument te spelen of helemaal niet.' Van dat devies zijn ook deze concerten een vrucht.

— Jos van Immerseel

KLAVIER IN NOVEMBER EN DECEMBER

in samenwerking
met klavierpartner

vr	06.11.2020	Emmy Wils	Lecture-performance door Wim Henderickx & Daan Janssens
za	14.11.2020	Bram De Looze	Solo
vr	20.11.2020	Trio Impression	Beethoven, Wicck-Schumann & Martin
wo	18.12.2020	Grigory Sokolov	Ruslands meesterpianist

WORD VRIEND

Laat zien dat je ons huis een warm hart toedraagt, draag financieel een steentje bij (€ 150 voor twee personen, € 95 voor één persoon) en geniet tal van voordelen.

- Boek je tickets vóór de start van de verkoop
- Pik gratis enkele Vriendenvoorstellingen mee
- Krijg persoonlijke tips en nieuwtjes vanuit het Concertgebouw

Ontdek alle voordelen op
concertgebouw.be/vrienden

‘Hoe kan ik mijn echtgenote en mezelf meer plezier dan door Vriend te blijven van ‘ons’ Concertgebouw? Zo staan er in onze agenda tijdig een resem topvoorstellingen ingepland die we als liefhebbers heel graag live willen meepikken. Dat geeft een gerust gevoel, van bij het begin van het seizoen. Dat we bovendien als Vriend genieten van interessante voorwaarden en een prima service, dat klinkt voor ons als muziek in de oren. Absoluut een aanrader dus!’

— Wim Ingels

JOS 75 JAAR PROFICIAT!

01

02

03

04

05

01. Jos tijdens zijn dagelijkse bezoek aan de zoo, 1949
02. Jos op het orgel van Onze-Lieve-Vrouw ter Sneeuw in Bergerhout, oktober 1960
03. Jos met koningin Fabiola, 1973
04. Jos dirigeert Anima Eterna Brugge in het Concertgebouw
05. Jos tijdens zijn jongste residentie in het Concertgebouw, in september 2020

In de kijker

VRIJDAG

20 NOV 2020

20.00 Kamermuziekzaal

Trio Impression

Beethoven, Wieck-Schumann & Martin

Oorwurmen zijn van alle tijden. Beethoven verwerkte het wijsje 'Pria ch'io l'impegno' uit een populaire komische opera in de finale van zijn wervelende *Trio*, opus 11. En ook Clara Wieck-Schumann leidt je in haar *Pianotrio* van de ene romantische melodie naar de andere.

WOENSDAG

18 DEC 2020

20.00 Concertzaal

© Mary Stepkova

Grigory Sokolov

Ruslands meesterpianist

Wie Sokolov ooit aan het werk hoorde, weet dat hij je van de eerste tot de laatste noot in de ban houdt. De maestro slaagt er steeds weer in je de adem te benemen met zijn overdonderende pianospel. Op de pupiter staat onder meer prachtige pianomuziek van Schumann.

Laat weten wat je van het concert vond op

 ConcertgebouwBrugge
 @concertgebouwbr

info & tickets +32 70 22 12 12 — In&Uit: 't Zand 34, Brugge

concertgebouw.be